

پیشگفتار مترجمان

قرن بیست و یکم دوره شهری شدن سیاره زمین است. هم اکنون بیش از نیمی از جمعیت جهان در سکونتگاههای شهری زندگی می‌کنند. شهرها کانون تصمیم‌گیریهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به شمار می‌روند و تجلی‌گاه نظامهای ارزشی، آرمانها، تمایلات و تمنیات میلیاردها نفر می‌باشند. اگرچه شهرها مکان اعتلای علم و فرهنگ محسوب می‌شوند، از نظر آسیب‌شناسی شهری ممکن است کارکردهای ضد ارزشی داشته باشند و مکان سقوط مقام انسانیت و فضای افول معنویت نیز به شمار آیند. بنابراین مطالعه شهرها به سبب اهمیتی که در شیوه معیشت و ساختاریابی روابط و مناسبات اقتصادی-اجتماعی دارند، ضروری به نظر می‌رسد.

دومین دهه قرن بیست و یکم را در حالی نظاره‌گریم که استیلای شهرها روند تحول فکری، ارزشها، باورها، امیدها، بیمها، حیات ذهنی و جریان دیالکتیکی فرهنگها را سمت و سو می‌بخشد و به گونه‌ای بحث «جبر محیط شهری» را مطرح می‌سازد. هر چند نقش عاملیت انسان در خلق فضاهای مصنوع و در ساماندهی فضای زندگی، بر کسی پوشیده نیست، روند شهرنشینی، نظام شهرسازی و الگوی مسکن‌گزینی انسان در فضاهای شهری متأثر از نظامهای اقتصادی، شیوه تولید و سیاستهای جهانی است. به گونه‌ای که شهرهای دوگانه امروزی محصول اجتماع نابرابر و حاصل تضاد درونی نظام اقتصاد سرمایه‌داری است.

جهانی شدن اقتصاد و انباشت سرمایه همراه با اطلاعاتی شدن روندهای تولید، توزیع و مصرف و شیوه‌های نوین مدیریت اقتصادی-فضایی به گونه‌ای عمیق ساختار فیزیکی شهرها و دیگر سکونتگاههای بشری را دگرگون ساخته است و منطق «هزینه-فایده» عامل اصلی تخریب محیط زیست و عدم تعادل اکولوژیک

به‌شمار می‌رود، شهرهای امروزی تبدیل به کاکاتوپیا (cacatopia) یا زشت‌آبادهایی شده‌اند که محصول حرص و ولع بشرند. انسان امروزی در جستجوی آرمان‌شهرهای بوم‌شناختی (ecotopia) است تا دوباره با طبیعت آشتی کند و آرامش، آسایش، سلامتی تن و روان را بازیابد. نگرشها و رویکردهای فرانو‌گرایی به شهر نمونه‌ای است از لزوم بازنگری بشر به فضای زیستی‌اش.

جغرافیای شهری به عنوان شاخه‌ای از جغرافیای انسانی قلمرو مطالعات خود را بر روی مکان‌گزینی و آرایش مکانی سکونتگاههای شهری متمرکز می‌سازد و در پی آن است که پراکنش مکانهای شهری و اختلافات و تشابهات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی آنها را توصیف، تحلیل و تبیین کند. بررسی ساخت و بافت شهرها و شناخت الگوهای مختلف کاربری اراضی شهری و اکولوژی اجتماعی شهر، مطالعه حوزه نفوذ شهر و تحقیق درباره مشکلات و معضلات شهری (آلودگی زیست‌محیطی، ترافیک، گرانی مسکن و...) و نهایتاً آسیب‌شناسی شهری از دیگر وظایف جغرافیای شهری است.

کتاب حاضر، تألیف دیوید کاپلان، جیمز ویلر و استیون هالووی، استادان برجسته جغرافیای شهری ایالات متحده در سال ۲۰۰۴ (۱۳۸۳ خورشیدی) منتشر شده است و مشتمل بر شانزده فصل است. موضوعات مورد بحث در این مجموعه سرفصل دروس مبانی جغرافیای شهری دوره کارشناسی و جغرافیای شهری پیشرفته دوره کارشناسی ارشد، هر کدام به ارزش ۲ واحد نظری، را پوشش می‌دهد. بر اساس مصوبه جلسه مشترک مترجمان با مسئولان و کارشناسان محترم سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهی (سمت) هشت فصل (فصلهای ۱، ۴، ۵، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲ و ۱۴)، جهت ترجمه جلد نخست در نظر گرفته شد. عنوان فصلهای شانزده‌گانه این کتاب عبارت است از:

۱. فصل اول: مقدمه‌ای بر رشته جغرافیای شهری؛
۲. فصل دوم: خاستگاه و سیر تکوین شهرها؛
۳. فصل سوم: سامانه‌های مادر شهری: تحول نظام شهری امریکا؛
۴. فصل چهارم: جهانی‌شدن و نظام شهری؛

۵. فصل پنجم: ارتباطات از راه دور و شهر؛
  ۶. فصل ششم: منظر اقتصادی شهر: کاربری زمین شهری: بخش مرکزی تجارت و حومه‌های در حال رشد؛
  ۷. فصل هفتم: منظر تولید و شهر؛
  ۸. فصل هشتم: منظر اجتماعی شهر: مدل‌های ساخت شهری؛
  ۹. فصل نهم: بازار مسکن شهری: توسعه پراکنده و نامنظم، مناطق فرسوده و نوسازی؛
  ۱۰. فصل دهم: جداسازی، نژاد و فقر شهری؛
  ۱۱. فصل یازدهم: مهاجرت (درون کوچی)، قومیت و شهرگرایی؛
  ۱۲. فصل دوازدهم: دورنمای سیاسی شهر: حکمرانی منطقه مادرشهری و تقسیمات سیاسی آن؛
  ۱۳. فصل سیزدهم: برنامه‌ریزی شهر بهتر؛
  ۱۴. فصل چهاردهم: شهرهای جهان: شهرهای جهان پیشرفته؛
  ۱۵. فصل پانزدهم: شهرهای جهان توسعه‌نیافته؛
  ۱۶. فصل شانزدهم: تفاوت‌های ناحیه‌ای در شکل و ساختار شهری.
- در ترجمه حاضر مساعدت استاد عالی‌قدر جناب آقای دکتر مرقاتی، قائم‌مقام محترم «سمت»، جناب آقای دکتر هاجری، معاون محترم پژوهشی، خانم دکتر پروانه شاه‌حسینی، عضو محترم هیئت علمی گروه جغرافیا و خانم معیری، کارشناس سازمان، موجب امتنان است. همچنین خانمها ناهیده کاظم‌زاده گنجی و ویرایش تطبیقی زبانی/نگارشی و مژگان امیری پریان ویرایش فنی و بازخوانی ترجمه حاضر را به عهده داشته‌اند که از ایشان تشکر می‌شود. خانمها منصوره بهرامی و لیلا حامد فارمدی نیز در ترجمه حاضر همکاری داشته‌اند که از آنان تشکر و قدردانی می‌شود. متن اصلی کتاب *جغرافیای شهری* را آقای دکتر سهیل صبری در اختیار مترجمان قرار دادند و مشوق ما بودند که به این وسیله از ایشان قدردانی می‌شود.

دکتر حسین حاتمی‌نژاد

عبدالمطلب برات‌نیا